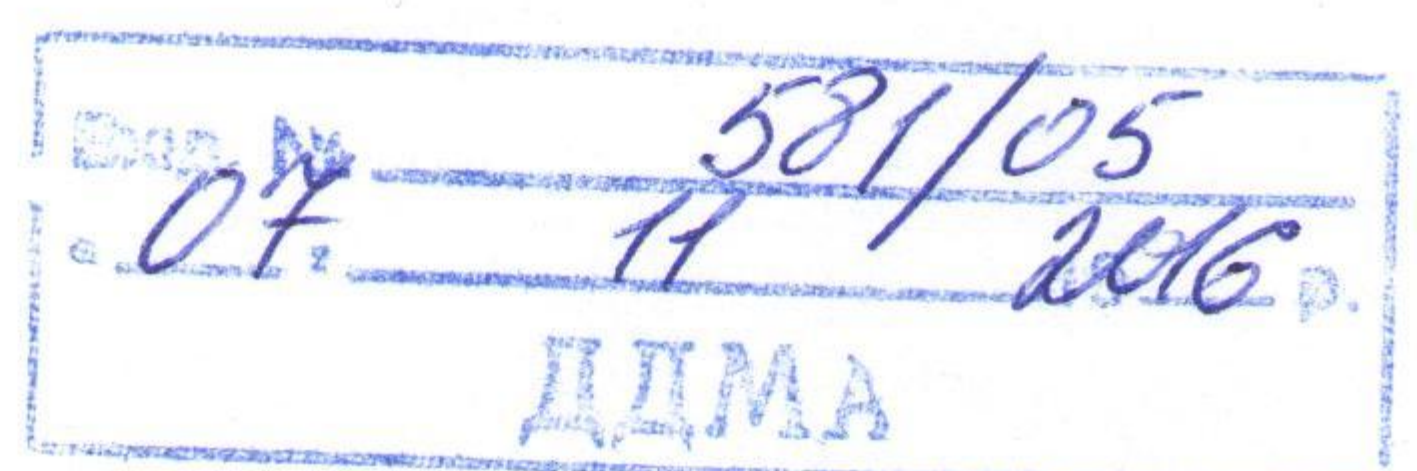

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Позднякова Євгена Михайловича «Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку-юридичних осіб», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Фінансова нестабільність – широке й багатогранне явище, що в Україні в умовах відсутності розвиненого фінансового ринку найповніше проявляється саме в банківському секторі. Вона проявляється у його неспроможності підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризовими явищами. Одним із індикаторів фінансової нестабільності є рівень прострочених, знецінених, недіючих кредитів. На жаль, Україна залишається одним із світових лідерів за їх часткою у кредитному портфелі банків, які за умов постійної фінансової нестабільності змушені шукати ризиковані шляхи підвищення ефективності власної діяльності, використовувати нестандартні методи управління проблемною кредитною заборгованістю. Враховуючи суб'єктний склад позичальників, проблема набуває гостроти саме по відношенню до клієнтів банків-юридичних осіб, особливо в умовах значної девальвації гривні і військово-політичної кризи на сході України. У цьому контексті дисертація Позднякова Євгена Михайловича, присвячена проблемам удосконалення управління проблемною кредитною заборгованістю суб'єктів господарювання, є своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, повною мірою досліджені та достатньо обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік використаних літературних джерел з досліджуваної проблеми та обсяг проаналізованої статистичної інформації. Обґрунтованість та достовірність наукових положень і результатів підтверджується використанням значного обсягу фактичного матеріалу, застосуванням широкого спектру прийомів економічних досліджень, нормативних та інструктивних матеріалів, апробацією на науково-практичних конференціях, а також повнотою використаної інформації та вибором методів її аналізу та обробки.

Тема дослідження розглянута та викладена всебічно і докладно. Дану роботу позитивно характеризує системність підходу до вирішення поставлених задач, логічна побудова й аналіз причинно-наслідкових зв'язків.

Висновки та рекомендації, які зроблені в дисертації, спираються на аналіз макро- та мікроекономічних взаємозалежностей розвитку кредитної діяльності банків України, теоретико-методичної бази, законодавчих та нормативно-правових актів, ілюструються фактичним матеріалом. Висновки є логічно обґрунтованим підсумком виконаної роботи та повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження та можливі результати їхнього впровадження.

Автор використав широкий арсенал сучасних методів дослідження: кореляційно-регресійний аналіз; статистичні ряди; коефіцієнтний аналіз; методи комплексної оцінки показників та ймовірнісний підхід; трендовий аналіз; економіко-математичне моделювання.

Інформаційною базою дисертації є наукові праці з питань розвитку банківського ринку та його інфраструктури, нормативно-правові акти, що

регулюють кредитну діяльність банківських установ, статистичні дані та аналітичні матеріали Національного банку України.

Наукова новизна одержаних результатів

Основні наукові результати, що характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у такому.

У дисертації удосконалено методичний підхід до ідентифікації проблемної кредитної заборгованості клієнтів на основі віднесення усієї суми кредиту, а не лише її простроченої частини, до непрацюючих активів; включення реструктуризованої заборгованості з поганою якістю обслуговування до суми непрацюючих активів; перехід від методу нарахування процентних доходів за проблемним кредитом до касового методу (стор. 14-27, 66-84). Новим є концептуальний підхід до управління кредитним портфелем юридичних осіб на основі критерію мінімізації втрат від проблемної кредитної заборгованості, який ґрунтується на синтезі централізованої і децентралізованої системи (стор. 43-54, 61-62).

Автором запропоновано методичний підхід до мінімізації кредитних ризиків, виявлено альтернативні цілі управління кредитним ризиком: дотримання певних його меж, оптимізація прибутковості і ризику, ліквідація ризику, попередження або відшкодування, отримання додаткової вигоди (доходу, прибутку) (стор. 28-42). Пропозиції щодо визначення рейтингів проблемності банку враховують експоненціальний характер розподілення кредитного портфеля вітчизняних банків, а також заснований на методі суми місць (стор. 85-102).

Дисертантом формалізовано методичний підхід до оцінки кредитного ризику на основі інтеграції кількісних і якісних критеріїв, які оцінюються за бальною шкалою з позиції статички (низький, помірний, високий) і з позиції динаміки (такий, що скорочується; стабільний, такий, що зростає) (стор. 130-153).

У дисертації дістало подальшого розвитку дефініція реструктуризації кредитної заборгованості та формалізація її форм: комерційної та вимушеної (стор. 55-60, 103-125). Методичний підхід до реабілітації проблемних кредитів ґрунтується на сегментації позичальників на групи; моделюванні поведінки боржника; розробці попереднього плану заходів із поліпшення роботи позичальника; реалізації програми стягнення і PR-супроводження правозастосовної діяльності (стор. 154-164).

Для визначення коефіцієнта формування резерву на знецінення кредиту використовується його якість та ймовірність дефолту, середня частота якого визначається такими чинниками: валюта, сума кредиту, цільове призначення, термін кредитування, застава, сфера діяльності і клас позичальника, щільність його зв'язку з банком (стор. 165-174); Здобувачем обґрунтовано етапи визначення справедливої вартості проблемних кредитів на портфельній та індивідуальній основі. Перевагою пропонованих підходів над існуючими є їх чітка математична формалізація та фінансова інтерпретація (стор. 175-191).

Повнота викладу сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дослідження опубліковано у 14 наукових працях, із яких сім статей у наукових фахових виданнях, чотири - у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, сім – тези матеріалів конференцій різних рівнів.

Практичне значення результатів і висновків дисертації, пропозиції щодо їх використання

До результатів, які мають найбільше практичне значення, належать такі: методичний підхід до визначення втрат банку при настанні дефолту

позичальника впроваджено у практику діяльності ПАТ «Сбербанк Росії». Організаційні засади управління кредитним ризиком використовує ПАТ «Укргазбанк». Систему раннього попередження виникнення проблемної кредитної заборгованості схвалено ПАТ «УкрБізнесБанком». Науково-практичні рекомендації з реабілітації проблемних кредитів впроваджено у ПАТ «ОТП-банк». Справедливу вартість проблемних кредитів за запропонованим алгоритмом використовує банк ПАТ «ПУМБ». Одержані автором результати дослідження використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг) при викладанні дисциплін «Банківські операції», «Кредитний менеджмент», «Кредитування і контроль».

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Поряд із наявністю позитивних результатів, отриманих автором, відзначимо основні недоліки та дискусійні положення, які, на нашу думку, полягають у такому:

1. У положенні наукової новизни (стор. 11) пропонується методичний підхід до визначення справедливої вартості проблемних кредитів суб'єктів господарювання на індивідуальній і портфельній основі. На жаль, автор не визначив можливості їх використання банком для позичальників - фізичних осіб.

2. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 не містить термінів «недіючі кредити», «заміщаючі кредити», які наведено на рис. 1.1 «Склад проблемної кредитної заборгованості» (стор. 19 дисертації).

3. У табл. 2.3 «Основні індикатори фінансової стійкості України» на стор. 78 дисертації протягом четвертих кварталів 2007-2008 рр. відбулася різка зміна показників, але відповідні пояснення не надано.

4. Не зрозумілим являється відношення автора до колекторської діяльності щодо позичальників банків – юридичних осіб, які мають проблемну кредитну заборгованість перед банками (стор. 112-115 дисертації).

5. Параграф 3.1 має назву «Удосконалення систем раннього попередження виникнення проблемних кредитів». Утім по тексті дисертації вживається термін «раннє реагування» (стор. 30, 107, 154, 198). Потребує уточнення думка автора щодо співвідношення понять «попередження» та «реагування».

6. На стор. 146 дисертації вказано, що «заключним етапом проведення стрес-тестування є формування тактичних та стратегічних заходів, які дозволять врегулювати проблемні або напружені ситуації, що можуть виникнути в майбутньому, та послабити вплив кредитного ризику на діяльність банків». Доцільно було би конкретизувати зміст цих тактичних та стратегічних заходів.

Вказані зауваження не знижують загального позитивного сприйняття дисертаційної роботи та її результатів.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань

Зміст дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук на тему «Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку-юридичних осіб» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит. Обсяг, новизна виконаних Поздняковим Євгеном Михайловичем досліджень, результати практичного впровадження, повнота висвітлення у друці наукових положень, апробація отриманих результатів у

цілому відповідають вимогам, що пред'являються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертацію написано грамотною українською мовою, її зміст носить пошуково-дослідницький характер, а положення, висновки і рекомендації є достовірними. У дисертації розроблено теоретичні положення, методичні основи і практичні рекомендації щодо адаптації міжнародних стандартів кредитної діяльності до управління проблемними кредитами, формування єдиної термінології відповідно до вітчизняної практики, запропоновано нові превентивні та відновлюючі заходи управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб.

За змістом і оформленням дисертація «Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку-юридичних осіб» відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій та пп. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 27.07.2016 р. № 567), а її автор, Поздняков Євген Михайлович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –
кандидат економічних наук, начальник
фінансово-економічного управління
ТОВ «Запорізький інструментально-
механічний завод» (м. Запоріжжя)

О. Ю. Андрущенко

Сігнатурна заборгованість Середнякова Т. Т.